כיתה ג' | עברית ולשון | שיעור 1 מתוך 4 | 45 דק' | מתאים לממלכתי ולממלכתי-דתי

שם עצם: מה זה ומי זה?

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יגדירו שם עצם כמילה שמציינת אדם, בעל חיים, חפץ, מקום או רעיון
- התלמידים יבחינו בין שם עצם פרטי לשם עצם כללי
- התלמידים יזהו את המין (זכר/נקבה) והמספר (יחיד/רבים) של שם עצם

📖 הסבר למורה

שם עצם הוא מילה שמציינת אדם, בעל חיים, צמח, חפץ, מקום או מושג (למשל: ילד, חתול, עץ, שולחן, עיר, שמחה). שם עצם פרטי הוא שם של אדם, מקום או דבר מסוים ויחיד (דנה, ירושלים, הירדן), ושם עצם כללי מציין סוג (ילדה, עיר, נהר). מבחן פשוט: אפשר להוסיף לפני שם עצם כללי את ה' הידיעה (הילד, העיר). לכל שם עצם יש מין דקדוקי, זכר או נקבה, ומספר, יחיד או רבים. סיומות נפוצות לנקבה ביחיד הן ־ָה ו־ת (מורה, מחברת), וסיומות נפוצות לרבים הן ־ִים ו־ות, אך יש יוצאים מן הכלל (שולחנות הוא זכר, ביצים היא נקבה).

👩‍🏫 פעילות בכיתה

1. משחק 'ארץ עיר': כל קבוצה כותבת בדקה אחת כמה שיותר שמות עצם שמתחילים באות ש'.
2. ממיינים את המילים על הלוח לטבלה: אדם / בעל חיים / חפץ / מקום / רעיון.
3. מבחינים בין פרטי לכללי: לכל מילה כללית מוצאים שם פרטי (עיר: חיפה).
4. מבחן המין: 'זה' או 'זאת'? 'הוא' או 'היא'? מסמנים ז' או נ'.
5. עבודה אישית בדף.

💡 הערות למורה

תלמידים מתבלבלים כשהסיומת מטעה: שולחנות, חלונות (זכר) ומילים כמו ביצים, ערים (נקבה). מלמדים לבדוק בעזרת 'זה/זאת' ביחיד. מושגים מופשטים (פחד, חברות) קשים לזיהוי כשמות עצם; מבחן ה' הידיעה עוזר. למתקדמים: למצוא שמות עצם בטקסט מספר הקריאה.

📝 בדף העבודה

מוצאים שמות עצם: 8 תרגילים, ומחוון מלא בעמוד השני.

מחוון: מוצאים שמות עצם

1. מחברת
2. ילדה, ספר, שולחן, כיתה.
3. תשובות אפשריות: עיר: תל אביב / חיפה / באר שבע; נהר: הירדן / הירקון; ילד: כל שם של ילד (למשל יונתן). כל שם פרטי מתאים מתקבל.
4. פרטי, כי זה שם של עיר מסוימת.
5. מורה (אישה): נ'; עיפרון: ז'; מחברת: נ'; חלון: ז'.
6. ילדים, מחברות, שולחנות, ערים.
7. זכר. בודקים ביחיד: 'זה שולחן' (ולא 'זאת שולחן'). הסיומת ־ות לבדה לא קובעת את המין.
8. שמח (זו מילה שמתארת, שם תואר). שמחה, חבר ופחד הם שמות עצם.